

Уламыштын негизинде жазылган чыгармаларды окутуунун айрым маселелери

Эзелтен тарыхка кабары дайын, башка элдерге салыштырганда кыргыз эли бөтөнчө фольклорго бай. Биринен байыркы мифтердин, уламыштардын, жомоктордун ажайып дүйнөсү, укмуштуу жактары кезиксе, экинчисинен реалдуу турмуш чындыгы, түркүн окуялар, көрүнүштөр кезигет. Ар бир улут тарыхын, жашоо шарттарын, көз караштарын, кайгы-муң жана кубанычтарын фольклордук чыгармаларында чагылдырат эмеспи. Элдик фольклор дайыма элдин калыптануусуна, тарыхына ар тараптуу маалыматтарды камсыздоосу илимде далай белгиленген. Орус элинин улуу жазуучусу А.М.Горькийдин: “Элдик оозеки адабиятты билбей туруп, ошол элдин тарыхын билүү кыйын”, “Ар кандай жомокто чындыктын элементи болот” деген таамай ойлорун белгилөөгө болот.

Кайсы гана элдин оозеки чыгармачылыгындагы үлгүлөргө кайрылбайлы, анда кылымдарды тепчип урпактарга улам өтүп жаңырып келген уламыштарды жолуктурбай коё албайбыз. Уламыштар фольклордогу өзгөчө жанрлардан. Анткени уламыштар, маданий баалуулуктардын өткөндөн учурга жетишин жана муундар ортосундагы байланышты камсыз кылган, адамзат курган маданий түзүлүштүн түшүнүктүү болушуна өз салымын кошкон адабий чыгармалардын бири болуп саналат.

Ар бир уламыш бул же тигил элдин жашоо шартына, улуттук өзгөчөлүгүнө ылайыктуу түзүлөт. Кээ бир уламыштар өзүнүн көлөмү жагынан кичинекейлигине карабастан, ченемсиз мазмунду ээлейт. Ал өзүнүн ченемсиз күчү менен адамды таң калтырат. Уламыштар адамды акылдуулукка, баатырлыкка, эр жүрөктүүлүккө, эмгекчилдикке үндөйт. Ошондуктан фольклордун бул түрү кыргыз элинин жем азыгындай байкалат. Элдик оозеки жанрдын анчалык терең изилденбеген жана маанилик, илимий белгилери боюнча жакындыктары, окшоштуктары бар башка жанрлар менен алмаштырган же байланыштырган түрү катары уламыштарды белгилөөгө болот. Анткени түрдүү көркөмдүктө кездешкен бул жанрларда иликтөөгө алына турган көйгөйлөр жана зарыл тактоолорду талап кылуучу күмөндүү ойлор көп экендиги байкалат. “Уккан уламыш дейт, көргөндөн айт”, же болбосо, “Узун-узун жол келет, уламадан кеп келет” деген сыяктуу эле бир караганда уламыштар башка жанрлар сыяктуу эле жаралуу тарыхы кылымдаган узак мөөнөттү камтуу менен улам өзгөрүп же толукталып, фольклордун башка жанрларына да өтүп кеткендей туюлат. Кайсы гана жанрды албайлы, улуу эпос, жомок, санжыра, макал-лакаптарда уламыштын элементи менен башталып, улам өрчүп отуруп санжыра же лакап, эпостун айрым окуялары жана каармандары сыяктуу каражат же бөлүмү кызматын аткарып, ошол жанр же чыгарма үчүн өзгөчө чоң роль ойнойт.

Уламыштар дээрлик фольклордук чыгармаларда, чоң чыгармалардын ичинде да кеңири колдонулуп, акын-жазуучулар талантына, жөндөмүнө жараша жаңы вариантка өткөрүшү уламыштарга жаңы боёк, түс берип жаткандыгын кабарлайт.

Анын бир мисалы катары, 5-класста 2 саат менен окутулуучу Жалил Садыковдун “Энелердин жүрөгү” поэмасы .

Жалил Садыков – элдик традицияларды өз чыгармачылыгында бекем сактаган акын, драматург. Анын чыгармачылыгында фольклордук сюжеттер, фольклордук образдар, фольклордук сүрөттөөлөр менен бирдикте түздөн-түз элдик оозеки чыгармаларды негиз кылып алган поэмалары, ырлары, драмалары (“Айкөл Манас”, “Манастын уулу Семетей”, “Сейтек”) кыргыз адабиятынын улуттук маданиятындагы орчундуу чыгармалардын катарынан орун алды. Анын чыгармаларын окутуу аркылуу мугалим окуучунун рухий дүйнөсүнө кылымдардан калыптанган ата-баба салттарын, жамандык-жакшылык, адамгерчилик, баатырдык, эрдик тууралуу түшүнүктөрүн сиңдирет.

Азыркы учурда илим менен техниканын жана искусствонун дүркүрөп өсүшү мектептерде окутулуп жаткан программалык материалдардан алда канча озуп кетип жатат. Айрыкча адабият сабагында өтүлө турган материалдар адабият мугалимдеринен жогорку интеллектуалдуулукту, уюштуруучулук жөндөмдү жана окуучулар алдындагы жоопкерчиликти талап кылат. Ушундан улам мугалим төмөнкүлөрдү эске алышы зарыл:

1. Методикалык каражаттарды кеңири пайдалануу менен проблемалык жана дифференциялык методдорду, көрсөтмөлүүлүктү, техникалык каражаттарды кеңири колдонуу.
2. Сабакты илимий негизде өтүү
3. Өтүлүп жаткан бардык материалдарды учурдагы жетишкендиктер менен байланыштыруу
4. Окуучулардын ой жүгүртүүсүн активдештирүү жана жекече чыгармачылыгын, өз алдынча изденүүсүн өстүрүү

Программага сунуш кылынган чыгармалар жана адабий жомоктор, уламыштын негизинде жазылган чыгармалар элибиздин турмуштук такшалуусу, ой тилеги, элдик патриоттук духу, душманды жеңе билүү тажрыйбасы, тилинин байлыгы жана курчтугу менен тааныштырып, окуучулардын китепке болгон кызыгуусун арттырат.

Ошондуктан К. Д. Ушинский «... анын эң биринчи максаты: окуучунун акыл жөндөмүн, анын байкагычтыгын, эсте калуусун, элестөөсүн, фантазиясын жана акыл-эсин өстүрүү болуп саналат,»- деп баса белгилеп кеткен.

Программа сунуш кылган адабий жомокторду үйрөнүүдө эң биринчи окуучунун көңүлүн темага буруу керек, текстти туура түшүнүп, туура кабыл алууга даярдаган мугалимдин кириш сөзү сөзсүз болушу керек.

Жаңы теманы тааныштырууга даярдоонун өткөөл эки жолу бар:

1. Окуучулардын турмуштук тажрыйбаларына, алардын эсинде калган билимине таянуу менен жаңы теманы өтүү
 2. Мурдагы сабакта өздөштүрүлгөн чыгармадан жаңы материалды окууга өтүү
- 5-класста Жалил Садыковдун «Энелердин жүрөгү» чыгармасын өтүүдө эң алгач автор жөнүндө мугалимдин кириш сөзү болуш керек. Анда:

- Автордун кыскача өмүрүнөн сөз кылуу
- Белгилүү драматург экенин баса белгилөө
- Белгилүү чебер акын, балдар үчүн жазган чыгармаларын атоо керек
- Эпостук чыгармаларды кыскача пьесага айландырганын баса белгилөө;
- Уламышты да поэмага айландырууга болот деп темага багыт алуу керек.

Жаңы теманы өтүүдө окуучулардын мурунку билимине таянуу керек.

Ал үчүн:

1. Мугалим: Кана балдар, кандай адабий жомокторду, уламыштарды, уламыштын негизинде жазылган чыгармаларды билесиңер?

Окуучулар: А. Токомбаевдин «Жетим менен сыйкырчы», Т. Үмөталиевдин «Күч бирдикте» ж.б аташат.

Мугалим: Жөө жомоктордон адабий жомоктордун айырмасы эмнеде?

Окуучулар: Адабий жомоктор элдик жомоктордун мазмунунун негизинде жазылат да, жазуучулар же акындар өз талантынын деңгээлине жараша мазмундуулугун, жеткиликтүүлүгүн арттырышат. Атап айтсак, Аалы Токомбаев «Жетим менен сыйкырчы», Темиркул Үмөталиев «Күч бирдикте» башкача айтканда, адабий жомоктордун автору болот.

Мугалим: Демек, адабий жомоктор деп эмнени айтат экенбиз?

Окуучулар: Элдик жомоктордун негизинде жазылган, атайын автор тарабынан иштелип чыккан жомокторду айтабыз,- деп окуучулардын түшүнүктөрүн системалаштырып алган соң, уламыштын негизинде жазылган эки сюжеттен турган «Энелердин жүрөгү» аттуу чакан чыгарманы түшүндүрүүгө өтүү керек. Жалпы эле уламыш деген эмне, жомоктон айырмачылыгы боюнча мугалим кыскача баяндама жасап, эне жөнүндөгү окуучулардын оюн угуп, анан чыгарманын мазмунун көркөм окуу менен түшүндүрөт.

Адабиятты окутуунун практикасында чыгарманы окуу негизинен эки формада жүргүзүлөт.

1. Үн чыгарбай ичтен окуу

2. Көркөм окуу

Адегенде чыгарманы мугалим үн кубултуп, көркөм окуп берет. Айрым окуучулар чыгармадагы сүрөттөлгөн окуяны, андагы шартты, эл турмушу жөнүндө толук маалыматка ээ болушпагандыктан, чыгарманын идеялык мазмунун туура жана толук түшүнбөй калышат.

Ушул сыяктуу мүчүлүштүктү кетирбөө үчүн же окуучуларга жеткиликтүү болсун үчүн мугалим көркөм окуу менен бирдикте комментарийлеп окутууну бирге алып баруусу зарыл. Бул текстти өздөштүрүүнүн эң ийкемдүү, түшүнүктүү, таасирдүү жана активдүү методу.

5-6-класстарда өтүлө турган элдик жомоктордо да, адабий жомоктордо да, уламыштын негизинде жазылган чыгармаларда да зомбулукка, эзүүгө же басып алуучулукка каршы күрөшкөн эл жана элдик баатырлар, ырайымсыз каардуу душмандар жөнүндө сөз болот. Чыгарманын акырында дайыма акыйкаттык жеңип, бакыт орнойт, кара күчтөр же душмандар жок болот, башкача айтканда, элибиздин басып өткөн тарыхы, ой тилеги, жашоо-турмушу кеңири айтылат. Муну сөзсүз түрдө комментарий берип түшүндүрүү керек.

Көркөм окуу гана чыгарманын бүткүл ажайып касиетин ача алат, окуучулар чыгарманын мазмунун, идеясын терең түшүнө алышат.

«Энелердин жүрөгү» - эки сюжеттен турган чыгарма. Ошол эки сюжет бири-бири менен байланышып, биринен экинчиси келип чыгат.

Биринчи сюжет - эне чымчыктын балдары үчүн жем издегенин, жем алып келсе балапандардын биринин жерге түшүп кеткени, аны жан далбастап издегени, эне чымчыктын балдарын корушу; экинчи сюжет – энелердин өз жарларын, уул-кыздарын жоодон коргошу. Автор биринчи окуяны көрүп туруп экинчи окуяны айтып берет. Демек, окуучуларда мына ушул бири менен бири байланышкан эки окуяны катар алып баруу ыкмашыгуулары калыптануу керек. Биринчи сюжеттик бөлүм мугалимдин же окуучунун көркөм окуусунда окуучуларга жетет. Мындан балдар жем издеп энеси алыс учуп кеткенде бир балапан уядан түшүп калгандыгын, ал башкалардан тентек экендигин, ал жерге түшүп калың чөптүн арасында кармалып чыга албай чыйпылдагандыгын, энеси келсе, беш балапандын бирөөсү жоктугун байкап, эне чымчык оозундагы жемин да таштап ийгендигин байкабай баласына карай атырылып жөнөгөндүгүн айтып беришет да, эне качан болбосун баласы үчүн отко да, чокко да түшөрүн, бала үчүн камкордук көрөрүн туюп сезишет. Чыгарманын ички терең дигин, эстетикалык, тарбиялык таасирин ачып бериш үчүн түшүнүксүз сөздөр менен иштөө сунуш кылынат. Мугалим тексттин ушул

бөлүгүн окуп бергенден кийин түшүнбөгөн сөздөрдү дептерлерге жазуу тапшырмасын берет. Андан мугалимдин коментарийлөөсү менен кең ири түшүнүк ала алышат.

Түшүнүүгө кыйын сөздөр	Чечмелөө
Темир канат	Канаттуулардын балапандарынын али канатын күүлөй элек, учуга көнүгө элек кези, канаттары учууга эпке келбегендиктен айтылган болуу керек.
жемсээк	жем жегенге кызыккан, оң ой менен тойбогон, соргок
отко түшчү көпөлөкчө айлануу	өзүнүн кара жанын ойлобой боюн таштоо
Эне мээри	Эненин мээримдүүлүгү, боорукерлиги
уламыш	кандайдыр бир тарыхый негизи бар окуяларды фантастикалуу түрдө берген фольклордук чыгарма.

Андан кийин мугалим окуучуларга суроолорду берүү менен биринчи бөлүктү талдоого алат:

- Шоктук деген эмне?
- Суктук деген эмне?
- Эмне үчүн беш балапандын баары эмес бирөө гана кулап түштү?
- Баласын таппай калган эне чымчыктын абалы кандай эле?
- Силердин араң арда да тентек, шок окуучулар барбы?
- Шоктугуң ардан ата-энең ерди азапка салган учурларың ар болду беле?
- «Баа чиркин, эне мээри кандай күчтүү, эне экен баласы үчүн отко түшчү» деген саптардын маанисин чечмелеп бергиле? ж.б.

Ушул суроолорго жооп алуу менен окуучулардын дилине ыймандуу, мээримдүү болуу тууралуу ойлорду берет.

Бул сюжеттин биринчи бөлүмү негизги сюжетке киришүү катары кабыл алынат да, чыгармадагы негизги идея экинчи бөлүмдө берилет. Ал биринчи бөлүмдөн келип чыгарын эми окуучулар аңдай баштайт. Экинчи бөлүмдүн сюжетин тереңирээк түшүнүү үчүн башкарып окутуу стратегиясы менен окулса, окуучуларды өз алдынча ойлоноуга, көз карашын тартынбай билдирип, чыгарманы кеңири талдоого мүмкүнчүлүк түзүлөт. Чыгарманы тааныштыруу көркөм окуу, тыным, проблемалуу суроолордун коюлушу менен кошголот.

Жоо менен ай талаада кырчылдашып,
 Сугарып жерди канча чылпылдатып.
 Биздин Эл кайра сүрүп баратканда,
 Кылычтап туш келгенин бырчылдатып.
 Кырылып өлгөндөрдөн калбай кемип,
 Кайрадан кол куралат жоого келип,
 Кайрадан калкандарга тийген жебе,
 Кадимки мөндүргө окшойт себеленип.
 Келген жоо келе берип бүтөр эмес,
 Жоокерлер буга чыдап түтөр эмес,
 Аңгыча, калкандарга дароо тарайт:

- Чепке кир, коргонуула! - деген кең еш.

1-тыным. Балдар, окуя өткөн мезгил жөнүндө эмнени айта аласыңар? Окуя кайсы мезгилде болгон? «Кылычташкан», «калкандарга жебе тийген» мезгил кайсы учурга таандык? Азыркы учурда жебе, кылыч деген сөздөр колдонулабы? Чеп деген эмне? Чепке кирип душмандардан коргонууга болобу? Окулган абзацта эмне жөнүндө сөз болду?

Жоокерлер аргасыздан чепке кирет,
Чеп бийик, куш өтпөгөн темир тирек!
Жабылат жоону тосуп дарбазалар –
Жасалган күмүш ширеп, болот ширеп.
Душмандар чепти айланта курчап алып,
Жол таппайт ары барып, бери барып.
Илинсе чыксак дешет аркан салып,
Ыргытса кулач жетпейт колдор талып.

2-тыным. Элди «бийик, куш өтпөгөн темир тирек» чеп, «күмүш ширеп, болот ширеп» жасалган дарбазалары коргой алабы? Душман чепти айланта курчаган менен анын ичине жол таппайт, аркан ыргытса, колдор талып арканы жетпейт. Душмандар эми кантип жол табат? Мындан кийин окуя кандай уланат деп ойлойсуңар?

Ошондо арасынан келген жоонун
Бир адам жарып чыгып турган тобун:
- Чеп бийик, бул аракет текке кетет,
Табам,- дейт,- дарбазанын ачар жолун.
Бир кезде ушул чепти салышкамын,
Далай жыл жондон терди агызганмын.
Акыры качып чыккам, бирок билем,
Жашыруун суу жиберчү алышпарын.
Алышты жан байкабайт, үстү жабык,
Ал келет, тээтиги тоодон агып.
Жүргүлө чептин элин курутталы,
Башынан башка жакка бура салып.

3-тыным. Мурда чеп курууга катышып, эми душмандарга жол ачканы жаткан адамды кандай адам деп ойлойсуңар? Алыш дегенди кандай түшүнөсүңөр? Бул адамдын сунушун хан кандай кабыл алат? Эми окуя кандай уланат?

Сөздү угуп курчап жаткан жоонун ханы:
- Калайык, тың шагыла! – деди дагы, -
Чын бекен? Чындык болсо,бул жигитти
Өзүмө вазир кылам мындан ары.
Кеткендей чептин ичин сыйпап жылан,
Ачылса, эр бүлөсүн кырып тынам!
Баргыла, чындык болсо, бул жигитти
Сөз берем, ушул чепке хан да кылам!...
Буйрукту угар менен салдай сабап,
Кетишти жоонун теңи тону карап.
Калганы чепти курчап жата берди,

Оюнда талон түшчү күндү саап...
Кеткендер тоого барып, көөнү тынып,
Кайтышты башка жакка сууну жыгып.
Хан жатты камырабай, чептегилер
«Келет, - деп, - суусуз калып, өзү чыгып».

4-тыным. Окулган ыр саптарынан эмнени түшүндүң өр? Душмандар эми чепке кире алышабы? Сууну башка жакка буруп коюшса, суусуз кыйналган эл чепти ачышабы? Суусуз жашоого болобу?

А бирок күндөр өттү, айга кетти...
Ашынып хандын кары чекке жетти!
Сыягы, суусуз жатып өлсө дагы,
Бир адам ачып берер эмес чепти.
Бул кезде сактап алган суулар бүтүп,
Акыркы тамчыларды тең бөлүшүп,
Жатышты чептегилер айла таппай,
Жашоодон биротоло үмүт үзүп.
Хан сыртта, өз алдынча ойго келди:
«Минткенде ала албаймын чептеги элди.
А көрөк, бир амалын табайын» - деп,
Жарчыга мына мындай буйрук берди:

5-тыным. Чептин ичиндегилер суусуз калышса да, багынышпайт. Чыдамдуулук кылышат. Демек, чыдай билүү – бул да чоң эрдик. Силер да чыдамкайсыңарбы? Чептин ичиндегилер багынып бербешин билген соң, хан кандай амал ойлоду? Эмне деп буйрук берет деп ойлойсуңар? Силер хандын ордунда болсоңор эмне кылат элеңер?

- Угузгун буйругумду, кылгын малым,
Кирсем да чептегинин кырбайм баарын.
Аялдар чепти таштап сыртка чыксын,
Көтөрүп ала кетсин каалаганын.
Өлүм жок аялдарга! Айткын барып,-
Дегенде, жарчы кетти, айгай салып.
Чептеги эл, кары дебей, жашы дебей,
Дүрбөдү хан жарлыгын угуп алып...

6-тыным. Хандын жарлыгы аялдарды кубанттыбы? Аялдардын баары чыгып кетсе, балдары, күйөөлөрү эмне болот? Энелер эмне кылат деп ойлойсуңар? Чептен чыгып кетишпесе, ачкалыктан же душмандардын колунан мерт болот? «Аялдар чепти таштап сыртка чыксын, көтөрүп ала кетсин каалаганын. Өлүм жок аялдарга!»- деген хандын жарлыгында айтылгандай, аялдар кетсе, эмнени (каалаган) ала кетет деп ойлойсуңар? Силердин оюңарча, эми окуя кандай уланат?

Эртеси, бүт аялдар таңга жакын,

Ачышты бийик чептин дарбазасын.
Бул кызык! Чептегинин бири калбайт,
Ким калат, кимдер менен кармашасың?
Арчындап күйөөлөрүн таңып жонго,
Балдарын ороп-чулгап алып колго.
Элейип карап турган хандан оолак,
Энелер чубап барат оңго-солго.

7-тыным. Хандын жарлыгы чептин ичинде коргологон элди багындыра алдыбы? Баш ийдирүүгө эмне тоскоолдук кылды? Хан буйругун бузуп, энелерге кол салабы? Эми хан кандай айла кылат деп ойлойсуңар?

Хан тиктеп кыжырлана эки жагын,
Акыры: «Жаңылдым!» - деп чапты санын.
«Сөз бирөө! Бекер айткан экенмин ээ,
Көтөрүп ала кет деп каалаганын!»
Сөз бирөө! Хан буйругу болбойт эки,
Хан үчүн сөзүн бузу болор чеки.
Чубаган энелерди карап туруп,
Тултуйду чыдай албай эки бети.
Анткени өзү келди уруш баштап,
Кыргынга өзү күбө, өзү каскак!
Ойлонсо, өзүн дагы эне тууган,
Энелер кетип барат чебин таштап...
Көргөндө энелердин аккан жашын,
Чыдабай бура тартты аттын башын.
Энелер адам таппас акыл менен
Ушинтип кайтарыптыр келген касын.
Бул өзү бир уламыш... Өзүң кара,
Энелер жанын берет дале сага.
Дагы эле эрдин жүгү аялдарда,
Дагы эле колдон түшпөйт бардык бала...

Мугалим: Хан өзүнүн жаңылыштыгын качан сизди? Бирок буйругун бузуп энелерге кол салбайт. Бул анын убадага, айткан сөзүнө бекемдиги. А силер айткан сөзгө, убадага бекемсиңерби? Бир сөздүүлүктүн, убадага бекемдиктин кереги барбы? Энелердин кылган иши сага кандай таасир калтырды? Энелер акылмандыгы менен бала-чакасын гана эмес, күйөөлөрүн да – кыскасы, эл-журтту бүт сактап калат. Азыр деле энелердин түйшүгү оор. Сен апаңа кандай жардам көрсөтөсүң? «Энелердин жүрөгүндөгү» энелердин образын кайсы саптар аркылуу ачып бере аласың? Чыгарма эмне үчүн «Энелердин жүрөгү» деп аталган? деген сыяктуу суроолор менен чыгарманы жыйынтыкташат жана уламыштын негизинде жазылган чыгармалар – акын-жазуучулар өз чыгармаларында колдонуп, чыгармасынын темасын, идеясын терең ачып, образдарды жеткиликтүү чагылдырган

чыгарма. Эгерде энелер жөнүндөгү бул уламыш болбосо, чыгарма кандай болот эле? Албетте, таасирдүүлүгү, идеясы мынчалык деңгээлде ачылмак эмес.

Окуучулардын көз алдына он миңдеген энелердин көтөрүнүп бара жатканы элестеп, кайгылуу энелер көз жаш төгүшүп бара жатканын хан көрүп, өзүн дагы ушулардай эне тапканын, демек, энелерге акылмандык, боорукердик, кыйбастык, мээрмандык мүнөздүү экенин түшүнүшөт да энелердин эмгегине тең келе турган күч жок экенин, энелер эч убакта балдары, жакындары үчүн жамандык каалабастыгын, тескерисинче, кандай учурда болбосун кам көрөрүнө дагы бир ирет күбө болушуп, энелерди сыйлоону, алардын эмгегин жогору баалоону өздөрүнүн негизги милдетине айландырууга бел байлашат. Алар ар кандай адилетсиз согуштарды жек көрүшөт. Мындай согушту жана душмандарды жек көрүү да патриотизмге тарбиялай турган критерийлердин бири.

Сабакты бышыктоо жана корутундулоо учурунда :«Жарык дүйнө жашоо берген энекем», «Эненин жүрөгү», «Энем жана мен», «Мээримдүү эне» деген дилбаяндарды жаздыруу, «Эне сага кандай мактоо жарашат?» деген диспут-сабагын өткөрүү максатка ылайыктуу.

«Энелердин жүрөгү» деген чыгарманы өздөштүрүүнүн жүрүшүндө окуучуларга төмөнкүдөй тапшырмаларды берүүгө болот:

1. Чыгармадан өзүңөргө жаккан жерин жаттап келгиле.
2. Чыгармага байланыштуу сүрөттөрдү тартып келгиле.
3. Эне жөнүндө макалдар жазып келгиле.
4. Чыгарманы үйдө ата-энеңерге окуп бергиле, ойлорун сурап көргүлө эмне дешер экен жана башка дагы ушул сыяктуу...

Бул теманы өтүүдө пайдаланылган көрктүү окуу ошону менен башкарып окутуу стратегиялары класс чөйрөсүндө сабакка жандуу катышууга, өз пикирин туюнтууга, кеңири ой жүгүртүүгө, эркин көз караштын калыптанышына, дискуссия аркылуу маселени чечүүгө, сабактын кызыктуу өтүлүшүнө өбөлгө түзөт.